

NOVÝ ORIENT

ODBORNÝ
ČASOPIS
ORIENTÁLNÍHO
ÚSTAVU AV ČR
ROČNÍK 76/2021

3

CENA 110 Kč

Šéfredaktor: Jakub Hrubý

Výkonná redaktorka:

Anna Křivánková

Pomocní redaktoři:

Daniel Hřeček, Michaela Chrástová,

Natálie Janáková

Grafické zpracování:

Eva Lufferová

Redakční rada:

doc. PhDr. Luboš Bělka, CSc.

doc. Mgr. Daniel Berounský, Ph.D.

prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.

doc. PhDr. Attila Kovács, Ph.D.

prof. PhDr. Jitka Malečková, CSc.

PhDr. Tomáš Petrů, Ph.D.

PhDr. Gabriel Pirický, M. A., Ph.D.

PhDr. Jiří Prosecký, CSc.

doc. PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

prof. Zdenka Švarcová, Dr.

doc. Mgr. Lukáš Zádrapa, Ph.D.

Redakce:

Nový Orient, Pod Vodárenskou věží 4, 182

08 Praha 8, tel.: 266 052 372

e-mail: novor@orient.cas.cz

Rukopisy se přijímají výhradně
v elektronické podobě ve formátu
Microsoft Word. Texty musí být psané
jednotným fontem a jejich formální stránka
se musí řídit propozicemi pro autory
uveřejněnými na webové stránce Nového
Orientu. Publikované materiály
nemusí vyjadřovat postoje vydavatele.
Za věcnou správnost příspěvků ručí jejich
autoři a recenzenti článků.

Vydává: Orientální ústav
Akademie věd České republiky, v. v. i.,
Pod Vodárenskou věží 4,
182 08 Praha 8

Tisk: Ofsetový tisk Kučera
Plzeňská 282/62, 150 00 Praha 5
Toto číslo dáno do tisku 6. 12. 2024
Distribuce: KOSMAS, www.kosmas.cz
Cena 110 Kč, pro předplatitele 100 Kč
(předplatné 300 Kč)
Starší čísla Nového Orientu si mohou
zájemci objednat na
e-shopu Orientálního ústavu.

ISSN 0029-5302

NOVÝ ORIENT

ODBORNÝ ČASOPIS ORIENTÁLNÍHO ÚSTAVU AV ČR/ROČNÍK 76/2021

OBSAH

NOVÉ POHLEDY NA JAPONSKOU IMPERIÁLNÍ MINULOST

Jak se šlo do války v éře Taišó 2

Japonská sibiřská intervence z let 1918–1922 očima řadových vojáků
– Nadine Willems

Psaní o kultuře Mandžukua – časopis *Geibun*, 1942–1943 19

– Nobuko Toyosawa

**Ne pouhé dítě – zranitelnost a spoluvina japonských dívek
v Čósenu zachycená v jejich vzpomínkách** 34

– Kyrie Vermette

JAZYKOVĚDA A LITERÁRNÍ VĚDA

Chápání prostorových vztahů v češtině a v japonštině 46

– Petra Kanasugi, Vojtěch Kocourek

REPORTÁŽ

Praha osvětlená – Kodžimské lampiony z Kjóta 53

– Nobuko Toyosawa

PŘEKLADY

Doprovodný kůň 58

– Ogawa Jóko

Z japonštiny přeložila Barbora Býčková (Ševčíková)

RECENZNÍ ČLÁNEK

Zkreslením národostní otázky moderní Číny k vylepšení obrazu 67

– Ondřej Klimeš, Jarmila Ptáčková

RECENZE

77

Fotografie na 1. str. obálky: Zavěšení lampionu
z dílny Kodžima u příležitosti oslav stého výročí
založení Orientálního ústavu AV ČR.
(Foto Jana Plavec)

Toto tematické číslo vyšlo s podporou programu Strategie AV21.

© Orientální ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.

Zkreslením národnostní otázky moderní Číny k vylepšení obrazu diktatury

Ondřej Klimeš
Jarmila Ptáčková

Dějiny Čínské lidové republiky (1949–2018)
Ivana Bakešová, Ondřej Kučera, Martin Lavička.
Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2019,
448 stran, ISBN 978-80-7422-596-3.

Dějiny Čínské lidové republiky z pera Ivany Bakešové, Ondřeje Kučery a Martina Lavičky podávají příliš stručný přehled národnostní problematiky Číny, který neodráží současný stav bádání. Kniha zamlčuje negativní stránky čínské národnostní politiky a předkládá obraz národnostní situace přibližující se výkladu Hany dominované Komunistické strany Číny. Vydání knihy je institucionálně a personálně propojeno s vlivovými a propagandistickými aktivitami Čínské lidové republiky v Česku.

K pochopení současného vývoje Čínské lidové republiky (ČLR) a její významné role v mezinárodním dění je nutné mít přehled o jejích dějinách. V roce 2019 se je v monografii *Dějiny Čínské lidové republiky (1949–2018)* (dále *Dějiny ČLR*) pokusili pojednat Ivana Bakešová, Ondřej Kučera a Martin Lavička, kolektiv z oddělení sinologie Katedry asijských studií Univerzity Palackého v Olomouci.¹ Kniha je výstupem rozsáhlého výzkumného projektu *Sinofonní příhraničí – interakce na okraji* financovaného Evropským fondem pro regionální rozvoj a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR; hlavním řešitelem byl v době udělení grantu i vydání *Dějin ČLR* O. Kučera, spoluřešitelem M. Lavička.² Projekt zkoumal vzájemné působení „sinofonního světa“ a okolních oblastí a sliboval představit „nový výzkumný přístup k Číně na vzestupu založený na dialogu mezi klíčovými regiony na jejích hranicích.“

Stýkání čínské civilizace s okolním světem je důležité téma sledované už myslitelé čínského starověku i mnohými sinology. Čínský a nečín-

ský svět se často setkávají nebo střetávají už uvnitř hranic Číny prostřednictvím kontaktů mezi většinovým etnikem Han s nehanckými společenstvími, téma lze proto chápat jako projev národnostní problematiky neboli tzv. národnostní otázky. I když ohlasy na *Dějiny ČLR* už byly publikovány,³ vzhledem k zaměření projektu *Sinofonní příhraničí* je na místě i pohled na výklad národnostní problematiky; „[p]odrobnější seznámení se situací v Tibetu“ je ostatně jedním z deklarovaných cílů knihy (s. 10).

Národnostní problematiku moderní Číny vhodně otevírá už úvodní kapitola o dynastií Qing 清 (1644–1911) a Čínské republice (1912–1949), neboť mnohé stránky národnostní problematiky ČLR se utvářely právě v tomto období. Kniha však tento vývoj nepopisuje. Místo toho se drží překonaných stanovisek, například že Mandžuoové „(p)řestože drželi místní obyvatele, Hany, v područí, přijali jejich kulturu a správní systém. Nedokázali se však dále rozvíjet, takže na začátku 20. století byla již dynastie Qing daleko za zenitem, zkosnatělá, neschopná čelit výzvám moderního světa. To se projevilo jak v odmítání jakýchkoli vnitropolitických reforem, tak i ve vztahu k západním velmocím“ (s. 17). Kniha dále sděluje, že „Čína nikdy ve svých dějinách nepřijala nic, co nevzniklo v jejím vlastním civilizačním okruhu (s výjimkou buddhismu, ale i ten si rychle přizpůsobila)“ (s. 18).⁴ Tento argument o kulturní hegemonii Číny nad okolními „barbarskými“ oblastmi byl však revidován⁵ již před delší dobou. Formulace *Dějin ČLR* je navíc věcně nesprávná, protože jen z ideových vlivů opomíjí například islám, křesťanství, nacionalismus nebo marxismus-leninismus. Vznik nezávislého Mongolska pak kniha velmi stručně připisuje působení carského Ruska a „separatistických tendencí mongolských princů“ a podotýká, že „(o) něco podobného se pokusili Britové v Tibetu“ (s. 22).

Tento úvod nezohledňuje závěry posledních více než dvaceti let zkoumání dynastie Qing založeného kromě čínštiny i na mandžusko-, mongolsko- a turkicko-jazyčných pramenech. Tyto poznatky ukazují, že dynastie Qing až do 19. století uplatňovala v rozsáhlých nehanckých oblastech říše tzv. paralelní neboli simultánní císařství, tedy různé správní systémy umožňující „nečínskému“ i „nemandžuskému“ světu uvnitř říše značnou autonomii.⁶ Tyto závěry se úzce dotýkají současné národnostní situace v ČLR,

¹ Bakešová – Kučera – Lavička 2019. V knize není připsáno autorství jednotlivých kapitol, proto tento článek chápe text knihy jako kolektivní dílo všech spoluautorů.

² Registrační číslo projektu CZ.02.1.01/0.0/0.0/16_019/0000791, řešen od 1. 7. 2018 do 30. 6. 2023, <https://web.archive.org/web/20200813174726/https://sinofon.cz/our-team/> [navštíveno 6. 10. 2024].

³ Lomová 2020; Hudeček 2020.

⁴ Viz též: „Na rozdíl od Číňanů, kteří kromě buddhismu (a i ten si rychle upravili k obrazu svému) nikdy nepřijali za své žádné myšlenky, které nevznikly v jejich vlastním prostředí, byli Japonci zvyklí imitovat a zdokonalovat to, co se zrodilo jinde.“ (Bakešová 2001, s. 14)

⁵ Např. Rossabi 1983.

⁶ Např. Millward 1998, s. 197–203; Crossley 1999, s. 1–12.

O nezávislém postavení Tibetu v 1. polovině 20. století mimo jiné svědčí i vlastní mince. Zde je mince o hodnotě 3 srangy z roku 1936, stříbro, 12, 5 g, 31 mm, mincovna Tapči, Lhasa.
→ Nápis avers:

དགའ་ལྷན་པོ་བླ་མ་

རྒྱལ་ཁབ་

(tibetsky *dga' ldan pho brang phyogs las mam rgyal*; česky „[vláda] paláce Ganden, vítězného ve všech směrech“)

→ Nápis revers:

རབ་བྱུང་བརྒྱུ་ལ་ལོ་བཅུ་གསུམ་

གསུམ་

(tibetsky *rab byung bcu drug lo bcu srang gsum*; česky „cyklus šestnáct rok deset tři srangy“)

neboť přímo vyvracejí ideologické teze Komunistické strany (KS) Číny o nehanských národnostech coby odpradávná nedílné součásti jednotného *čínského národa* (*Zhonghua minzu* 中华民族). Tato ideologie je v posledních letech usilovně až násilně prosazována stranou pod vedením Xi Jinpinga 习近平 zejména v Xinjiangu, Tibetu a Vnitřním Mongolsku. Tyto souvislosti však kniha nevysvětluje.

Chybějící výklad dění v republikánském období pak brání čtenáři chápat kořeny současné národnostní situace i národnostní politiky KS Číny.⁷ Celkově je období vlády dynastie Qing a republikánské období vylíčeno převážně negativně, což kontrastuje se stavem světového bádání i s deklarovaným záměrem knihy vyhnout se „jednoznačným hodnotícím závěrům“ (s. 9).

Rozsahem nedostačuje ani výklad dění 50. let, jedinečná etnokulturní rozmanitost ČLR i proces *určení národností* (*minzu shibie* 民族识别) jsou pojednány příliš stručně (s. 106–107), přínosné by bylo vysvětlit i spornou homogenitu etnokulturní kategorie Han.⁸ Vítanou přílohou knihy by byla přehledová tabulka národností a etnických společenství ČLR, jejich početnosti, místa osídlení a klasifikace jejich jazyků a písem.

Národnostní otázka ČLR zúžená na Tibet

Ve srovnání s celkově malou pozorností věnovanou národnostní otázce si *Dějiny ČLR* všimají nepoměrně obsáhle Tibetu, což je překvapivé, neboť žádný ze spoluautorů není tibetanista a ani jinak se Tibetem odborně nezabývá. Výklad začíná podkapitolou „Mírové osvobození“ *Tibetu* (s. 72–73). Její podstatná část čerpá z českého překladu knihy amerického tibetanisty Matthewa T. Kapsteina *The Tibetans*, která vyšla v českém překladu pod názvem *Dějiny Tibetu*.⁹ Informace jsou však přejaty problematicky. Například pasáž označená uvozovkami jako citace na s. 72 *Dějin ČLR* je ve skutečnosti výtahem z delšího úseku ze s. 282–283 *Dějin Tibetu*, s původním textem však zachází selektivně a tibetskou látku proto prezentuje zkresleně. Z Kapsteinovy knihy *Dějiny ČLR* například neuvádějí, že 13. dalajlama (1879–1933) vzápětí po pádu dynastie Qing roku 1912 vyhlásil nezávislost Tibetu na Číně, ani že centrální Tibet byl do obsazení vojsky ČLR roku 1951 nezávislým státem s počínajícím reformním hnutím.¹⁰

Dějiny ČLR místo toho rozebírají vazby Tibetu na Čínskou republiku, například účast předsedy Komise pro mongolské a tibetské záležitosti (*Meng-Zang weiyuanhui* 蒙藏委員會) Wu

Zhongxina 吳忠信 na intronizaci 14. dalajlamy (s. 72), avšak bez upřesnění, že tyto momenty nebyly tibetskými autoritami chápány jako oficiální uznání, že Tibet je součástí Čínské republiky.¹¹ Kniha zmiňuje, že „Tibetanům nezbylo než přistoupit na podmínky pekingské vlády a 23. května 1951 podepsat Dohodu o mírovém osvobození Tibetu“ (s. 73), ale nevysvětluje, co bylo obsahem smlouvy ani že poskytnuté záruky autonomie Tibetu ČLR následně široce porušila. Pojem „mírové osvobození“ stojí sice v názvu podkapitoly v uvozovkách, ale text nepopisuje, jak obsazení Tibetu Čínou skutečně probíhalo, ani že je lze chápat jako invazi, okupaci či nelegitimní anexi.

Ve stejném duchu je i „povstání ve Lhase“ v roce 1959 (s. 98–99) *Dějiny ČLR* vyloženo jako důsledek zhroucení nadějí Tibetanů „na šťastný život v rámci ČLR“ (s. 98) a nespokojenosti se zaváděním urychlených „hospodářských i společenských změn“; zmíněno je i vměšování USA (s. 98–99). Opět však chybí informace, které by čtenáři umožnily pochopit, že příčinou povstání Tibetanů byla i čínská nadvláda sama o sobě, jí způsobený příchod Hanů do Tibetu a represálie v rozporu s platnou legislativou.¹²

Knize schází také popis dění v Tibetu a jiných nehanských oblastech v 60. a 70. letech, které mělo na tamní společenství výrazně negativní dopady. Kniha sice registruje, že generální tajemník KS Číny Hu Yaobang 胡耀邦 označil v roce 1989 čínskou správu Tibetu za koloniální

⁷ Např. Liu 2004. Viz také Karlach – Ptáčková 2024.

⁸ Např. Mullaney a kol. 2012.

⁹ Kapstein 2006, česká verze pak Kapstein 2011.

¹⁰ Kapstein 2011, s. 179–181, 281, 285–286.

¹¹ Famularo 2012.

¹² Např. Žagabpa 2000, s. 256–278.

(s. 100), ale téma není dále rozvinuto, ačkoli někteří badatelé chápou čínskou správu nehan-
ských oblastí jako koloniální již delší dobu.¹³
Dekolonizace jako deklarované dílčí téma (s. 9)
tedy není v knize dostatečně pojednána.

Místo toho kniha dopady Velkého skoku
a dalších kampaní raného období ČLR (1949–
1978) v Tibetu přirovnává k následkům ve
zbytku Číny. Tento pohled je však také zavádě-
jící, protože na rozdíl od situace v hanské spo-
lečnosti ve vnitřní Číně nesla politika vůči
etnickým menšinám i výrazný národnostní roz-
měr, kvůli němuž bylo dění v nehan-
ských oblastech od vnitřní Číny v mnohém odlišné.¹⁴

V podkapitole *Tibetská otázka* (str. 277–284)
chybí vysvětlení některých tvrzení, například
o množství „živých zpráv (fake news) očerňují-
cích ČLR“ (s. 278) v médiích v souvislosti s ne-
pokoji v Tibetu a s pořádáním Letních olympij-
ských her v Pekingu v roce 2008. Bez uvedení
zdroje píší autoři o údajné „chybě“ CNN, již
mělo být prezentování postupu nepálské poli-
cie proti tibetským mnichům jako zásahu čínské
policie ve Lhase. Stejnou fotografii možná pře-
vzala mnohá média včetně CNN, podle Stálé
mise ČLR při OSN se tohoto přestupku dopustila
německá N-TV.¹⁵ V knize však není zmíněno, že
k záměně přispěla i rozsáhlá omezení práce no-
vinářů ze strany čínských orgánů nebo že po-
stup nepálské policie se konal pod silným
nátlakem ČLR.¹⁶

Souhlasit s *Dějiny ČLR* nelze ani v tom, že
„(č)ínská vláda zvládla nepokoje na domácí
scéně tím, že reakce policejních jednotek byla
velmi umírněná a defenzivní, efektivně spory
tlumící; na mezinárodní scéně pak tím, že se jí
podařilo usvědčit ze lži manipulativní meziná-
rodní a z čínského pohledu protičínskou propa-
gandu, a také tím, že umožnila vybraným
novinářům volný pohyb po Lhase během eska-
lace násilností“ (s. 279–280).

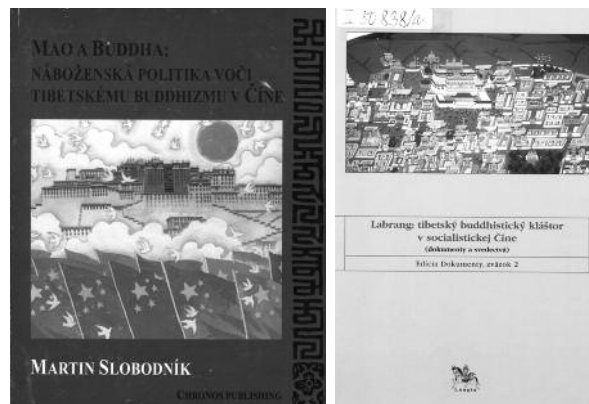
Věrohodnost tohoto výkladu zpochybňuje př-
nejmenším jeho zdroj, jímž je oficiální periodik-
um *China Daily*. I podle dalších dostupných
informací lze reakci orgánů ČLR jen obtížně po-
važovat za umírněnou, protože zahrnovala ná-
silné potlačení mírových protestů v mnoha tibet-
ských oblastech, zabití neozbrojených civilistů
v okrese Ngawa v provincii Sichuan, neopod-
statněné zatýkání veřejně známých osobností
nebo dlouhotrvající omezení svobody pohybu.¹⁷

Kniha nezmiňuje ani dlouhodobé dopady po-
řádání olympiády na národnostní problematiku:
zostřená bezpečnostní opatření zdůvodňovaná

olympiádou vedla v Tibetské autonomní oblasti
(TAO) a Ujgurské autonomní oblasti Xinjiang
(též Východní nebo Čínský Turkistán) k mar-
kantnímu zostření dosavadních represí a při-
spěla k vlně nepokojů a násilných incidentů
(včetně teroristických útoků v Xinjiangu), což
následně vedlo k dalšímu zostření národnostní
politiky.¹⁸ Celkově kladné líčení pořádání olym-
piády 2008 v Pekingu *Dějiny ČLR* tedy odráží
spíše perspektivu Hanů a stranického státu než
Tibetanů.

Nedostatkem knihy jsou i chybějící odkazy na
publikovanou literaturu, především na podrob-
nější obecné dějiny Tibetu pod správou ČLR.¹⁹
Při výkladu dění ve vnitřní Číně kniha opako-
vaně připomíná důležitost výzkumu primárních
pramenů (např. s. 54, 91, 135, 137, 145, 268),
zkoumání archiválií a svědectví přímých účast-
níků dění jsou hlavními metodami dosavadního
rozsáhlého primárního výzkumu spoluautorky
I. Bakešové.²⁰ K tibetskému tématu však *Dějiny*
ČLR nečerpají z publikací založených na původ-
ních dokumentech, výpovědích Tibetanů ani
z jiných pramenů, z nichž mnohé existují i v češ-
tině nebo slovenštině a pro domácí publikum by
proto mohly být zajímavé.²¹ Odkazována je sice
jedna z prací významného českého tibetanisty
Josefa Kolmaše, nikoli však jeho dřívější výzkum
tibetské politické problematiky.²² Zmíněny ne-
jsou ani české překlady prací přední tibetské spi-
sovatelky a disidentky Ōzer (též Woesser), které
zprostředkovávají kritický pohled Tibetanů na
čínskou správu.²³

Bez povšimnutí kniha nechává i výjimečné ži-
votní dílo slovenského tibetanisty a sinologa
Martina Slobodníka (1970–2019), které je české
a slovenské odborné obci dobře známo a které
kriticky poukazuje na mnohé problematické
stránky čínské správy Tibetu.²⁴ Z knihy také není
jasné, co autoři myslí pojmem „Tibet“. Kniha
sice poznamenává, že tibetská etnokulturní
oblast sahá i mimo TAO do okolních provincií

¹³ Např. Gladney 1998.

¹⁴ Např. Millward 2007, s. 254–276; Kevin Carrico ve Woesser 2016, s. 104–105.

¹⁵ *Permanent Mission of the PRC to the UN: CNN's distortion of Tibet riot picture slammed by netizens*, 23. 3. 2008, <https://archive.ph/fyEmq> [navštíveno 6. 10. 2024].

¹⁶ Osobní rozhovor s Tomášem Etzlerem, zpravodajem České televize a CNN v Pekingu v roce 2008, duben 2023; *Human Rights Watch: China's Forbidden Zones: Shutting the Media out of Tibet and Other "Sensitive" Stories*, 6. 7. 2008, <https://www.hrw.org/report/2008/07/06/chinas-forbidden-zones/shutting-media-out-tibet-and-other-sensitive-stories> [navštíveno 6. 10. 2024]; *Human Rights Watch: Appeasing China: Restricting the Rights of Tibetans in Nepal*, 23. 7. 2008, *Human Rights Watch: Under China's Shadow*, 1. 4. 2014, <https://www.hrw.org/report/2014/04/01/under-chinas-shadow/mistreatment-tibetans-nepal> [navštíveno 2. 12. 2024].

<https://www.hrw.org/report/2008/07/24/appeasing-china/restricting-rights-tibetans-nepal> [navštíveno 6. 10. 2024].

¹⁷ Ōzer 2014, s. 5–6; Woesser 2016, s. 2.

¹⁸ Ōzer 2014 s. 12–17, Woesser 2016, s. 19–22.

¹⁹ Například Goldstein 1991–2014, Goldstein 1999, Shakya 1999.

²⁰ Např. Bakešová 2013.

²¹ Např. Ōzer 2014; 14. Dalajlama Tenzin Gjamcho 2011; *Labrang* 2002; Úřad pro informace a mezinárodní vztahy 2002; Craigová 1999; Gjamcho – Šákja 1998.

²² Kolmaš 1967; Kolmaš 1975.

²³ Ōzer 2014; Ōzer 2015.

²⁴ Slobodník 2007; Slobodník – Breier 2013. *Dějiny ČLR* přitom odkazují například na slovenskojazyčnou publikaci Anny Doležalové a kol. z roku 1982.

a států (s. 368–369), děním v těchto částech se však téměř nezabývá a v úhrnu tedy slibované „podrobnější seznámení se situací v Tibetu“ (s. 10) nepřináší.

Zavádějící narativ ujgurského separatismu

Výklad problematiky Xinjiangu se v *Dějínách ČLR* blíží argumentaci KS Číny tím, že jako zásadní faktor xinjiangského problému podtrhuje tzv. *tři síly* (*sangu shili* 三股势力; tj. etnický separatismus, náboženský extremismus a násilný terorismus) a tzv. *zahraniční protičínské síly* (*jingwai fanhua shili* 境外反华势力), nezohledňuje však dlouhodobou akulturační až asimilační národnostní politiksu KS Číny v Xinjiangu.²⁵

Po dvou stručných zmínkách (s. 62 a 135) kniha například uvádí, že ČLR se ve Střední Asii v 90. letech snažila o „udržení stability“ (s. 226), „potlačení jakýchkoli snah Ujgurů o osamostatnění“ (s. 226), potlačení „ujgurského disentu“ a „ujgurského hnutí,“ (s. 227), nebo o „úspěšný boj proti separatistům v Xinjiangu a Tibetu“. Kniha nezmiňuje fakt, že ujgurská diaspora je terčem represí KS Číny i kvůli své klíčové úloze ve zpravování světa o dění uvnitř Východního Turkistánu a zachování identity v ČLR pronásledovaného etnika.²⁶ Popis dění v 50. a 60. letech zkreslujícím způsobem uvádí, že málo hlídáné čínsko-sovětské hranice v Xinjiangu údajně „skýtaly možnost pro snadné přechody pašeráků a přesuny povstalců“ (s. 226). Ve skutečnosti však prostupnost hranic umožnila útěk desítek tisíc Kazachů, Ujgurů a dalších před represemi KS Číny do relativního bezpečí sovětské Střední Asie, kde mnozí lidé z Východního Turkistánu měli a mají blízké vazby.²⁷

Zavádějící je i kapitola *Cesta na západ – politika rozvoje čínského západu*, která, opět v souladu s oficiálním výkladem ČLR, sleduje především téma tzv. modernizace západních částí ČLR v Xinjiangu a dalších příhraničních oblastech (s. 238–245), aniž by však popisovala mnohé negativní dopady na Ujgury, Tibetany a další menšinová společenství. Podkapitola o vzdělávání kladně hodnotí povinné kvóty pro přijímání příslušníků nehanských národů na univerzity, rozvoj vzdělávacího systému a zrušení školného v západních oblastech ČLR. Text dále uvádí, že základní a střední školy v menšinových jazycích sice existují, ale „rodiče pro své děti preferují školy s vyučovacím jazykem čínštinou“ (s. 246) kvůli lepšímu uplatnění, a tím údajně sami podporují „plíživou sinizaci,“ (ibid.) při-

čemž stát podporuje i stěhování Hanů do menšinových oblastí. V textu však není vysvětleno, že tzv. *dvojazyčným vzděláváním* (*shuangyu jiaoyu* 双语教育) stát výrazně omezuje možnosti Ujgurů a dalších skupin ovládnutím mateřského jazyka pěstovat svou národní svébytnost a že jazyková politika v Xinjiangu proto není příkladem „pozitivní diskriminace“ (s. 246), nýbrž klíčovým nástrojem akulturace a asimilace.²⁸

Nedostatky v pojednání otázky Východního Turkistánu vynikají na diskuzi o posledních dvou dekadách (s. 276, 290). Výklad knihy sahá do roku 2018, nejpozději publikované položky bibliografie knihy vyšly v lednu 2019. V té době už byly světové veřejnosti více než rok dostupné informace o masovém věznění Ujgurů a dalších příslušníků xinjiangských národností v politických převýchovných táborech, na tento vývoj však kniha nereaguje.²⁹ Vysvětlena není ani dlouhodobě předcházející represivní a asimilační národnostní politika, zpříšňující se zejména od nepokojů roku 2009.

Tristní situace je místo toho shrnuta bezobsažnými sděleními, například že „Ujgurům chybí subjektivní pocit participace na ekonomickém využívání vlastního území“ (s. 276) nebo že po útocích na USA 11. září KS Číny 2001 „přitvrdila vůči ujgurským separatistům, jejichž činnost označila za teroristickou“ (s. 290). Nepokoje v Urumči v létě 2009 jsou vzhledem k jejich dalekosáhlému významu v dějinách Xinjiangu i ČLR pojednány nedostatečně a o dalším vývoji se čtenář dozví pouze to, že od roku 2009 „se situace v Ujgurské autonomní oblasti dále zhoršuje a postupně se přesouvá do centra zájmu“ (s. 276). Pojednání xinjiangské otázky tedy v celku nenaplnňuje deklarovaný cíl knihy věnovat se mediálně silně rezonujícím tématům (s. 9–10).

Stejně jako u tibetského tématu je slabinou knihy chybějící přehled stavu bádání a základních prací k Xinjiangu.³⁰ Odkazována je jediná monografie, avšak bez zohlednění jejích hlavních poznatků, např. o mechanismech etnicko-politické nadvlády Hanů nad Ujgury.³¹ Kniha neodkazuje ani na několik málo publikací dostupných v češtině, například na článek sinologa Vladimíra Liščáka, který na rozdíl od *Dějín ČLR* základní dynamiku xinjiangského problému vystihuje.³² Zmíněna není ani zásadní, Ujgurů, Tibetanů a Mongolů bytostně se dotýkající debata o tzv. druhé generaci národnostní politiky, která současnému zpříšnění poměrů předcházela.³³

²⁵ Dwyer 2005; Roberts 2012; Bovingdon 2010, s. 173–190; v českém prostředí např. Klimeš 2013.

²⁶ To 2012.

²⁷ Millward 2007, s. 263–265.

²⁸ Více například Schluessel 2007; nebo Klimeš 2008.

²⁹ Např. *Human Rights Watch*: China – Free Xinjiang ‘political education’ detainees: Muslim minorities held for months in unlawful facilities, 17. 9. 2017, <https://www.hrw.org/news/2017/09/10/china-free-xinjiang-political-education-detainees> [navštíveno 6. 10. 2024]; Kuo 22. 10. 2018; Zenz 2019.

³⁰ Např. Starr 2004; Millward 2007; nebo Millward 2009.

³¹ Bovingdon 2010, s. 40–79.

³² Liščák 1997; dále Klimeš 2008; Klimeš 2009; a Klimeš 2013.

³³ Leibold 2013; Elliott 2015.

Odborná monografie vzešlá z projektu s mezinárodními ambicemi by také mohla zaměřit více pozornosti za rámec dění rezonujícího v Česku (s. 10) a snažit se popsat i jiné reakce nehanských společenstev na vládní politiku než protesty a nepokoje, například hnutí za obnovu tibetské identity *Lhakar* (Čistá středa) nebo *umění symbolického odporu* Ujgurů.³⁴

Nevysvětlenou nechává kniha národnostní situaci na severu, jihu a jihozápadě Číny, kde žije většina nehanského obyvatelstva ČLR a kde existují i jiné „způsoby etnicity“ a styky čínského a nečínského světa než v Tibetu a Xinjiangu. Kniha tím pestrou národnostní problematiku ČLR zplošťuje na paradigma modernizace vs. nepokojů v Tibetu a Xinjiangu.³⁵ Tím existující stereotypy a překonané představy o Číně spíše upevňuje, místo aby je v souladu se svým deklarovaným cílem (s. 9–10) napravovala.

Pojednání národnostní problematiky v *Dějích ČLR* neukazuje žádný nový výzkumný přístup k Číně založený na zkoumání jejích styků s okolním světem, který slíbil přinést rozsáhlý veřejně financovaný výzkumný projekt *Sino-fonní přehranici*, jehož je kniha výstupem. Místo toho je ukázkou odborně nevyhovující reprodukce perspektivy vládnoucí KS Číny a většinové národnosti Han, kterou trpí i některé další práce zabývající se národnostní problematikou ČLR.³⁶

Pročínská „objektivita“

Dějiny ČLR se situaci v Tibetu i některým dalším tématům moderních čínských dějin věnují údajně proto, že „rezonují v českém mediálním prostoru a vytvářejí český interpretační rámec,“ autoři proto čtenáře chtějí k těmto tématům vybavit „rozsáhlejším repertoárem znalostí a argumentů“ (s. 9–10). Jinde kniha zdůrazňuje potřebu vyváženého pohledu na Čínu, poukazuje například na nedostatek „objektivních“ prací o dějinách ČLR v Česku a na „nekriticky oslavné, nebo naopak až neracionálně kritické“ postoje k Číně (s. 53), a pozastavuje se nad „zostřenější polarizací“ (s. 334) postoje české společnosti vůči ČLR. Kniha naopak oceňuje vnímání Číny „střízlivě a bez extrémů“ (s. 335) a zdůrazňuje potřebu „objektivnosti“ vynášených soudů. (s. 288). Pojmy „objektivita,“ „racionality“ a „vyváženost“ legitimizuje svou politickou agendu i ideologie a propaganda KS Číny.³⁷

Ve skutečnosti je však „objektivní“, „racionální“ a „depolarizovaný“ výklad *Dějin ČLR* zavádějící, protože vynechává podstatné roviny zejména politické problematiky. Jako dvě strany

sporů o práva Tibetanů jsou například uvedeny aktivisté za nezávislý Tibet a Pakt devíti mocností o Číně uzavřený na Washingtonské konferenci v roce 1922³⁸ (s. 277), vhodnější by však bylo dokument srovnat s jinou oficiální úmluvou, například Simelskou dohodou z roku 1914.³⁹ Ve střetu o osud Tibetu nejsou protějškem čínské vlády ani tak protitibetští aktivisté a dalajlama (s. 279), nýbrž především cca šest milionů Tibetanů, kteří v ČLR žijí a které tato Hany řízená vláda soustavně diskriminuje. I sdělení, že Ústava ČLR občanům na jedné straně zaručuje svobodu vyznání, na druhé straně zároveň zakazuje náboženství zneužívat k narušování veřejného pořádku, poškozování zdraví, vměšování se do vzdělávacího systému a nadvládě zahraničních sil (s. 283), jde mimo jádro věci, protože bez ohledu na legislativní záruky jsou svobody v ČLR potlačovány, i když ve jmenovaných ohledech žádnou hrozbu nepředstavují.

Kniha ve výsledku nepřináší ucelené vysvětlení národnostní politiky ČLR, jejích dopadů a vyvolaných reakcí nehanských společenství. Výklad sice zdánlivě vyváženě sděluje, že za vznik nepokojů ve Lhase v roce 2008 a za „dlouhodobé neuspokojení potřeb tibetské menšiny“ je odpovědné čínské vedení (s. 279), nebo že ekonomický rozvoj Tibetu prospívá zejména Hanům a Huiům, jejichž migraci do Tibetu vláda podporuje (s. 245–246, 278), čtenář se však už nedozví, že KS Číny umožňuje Ujgurům, Tibetanům a Mongolům určitý materiální rozvoj pouze za cenu akulturace, ani že v „autonomních“ oblastech jsou nehanské národnosti ve skutečnosti podřízeny systémové heteronomii Hanů.⁴⁰ Akulturační a asimilační kurz národnostní politiky usilující o vytvoření jednotného „čínského národa“ není v knize vysvětlen, prezentováním vývoje v Tibetu a Xinjiangu jako civilizačního posunu od zaostalosti k modernitě a rozvoji pod správou ČLR se pak *Dějiny ČLR* blíží propagandistickým narativům KS Číny.⁴¹

Podobně o dynastii Qing autoři píší, že Mandžiové byli „vládnoucím národem a Chanové národem ovládaným“ (s. 21), ale čtenář se analogicky nedozví, že v nehanských oblastech ČLR jsou dnes vládnoucím národem původně menšinové Hanové, kteří podmaněná nehanská území nevybíravým způsobem kolonizují a tamní domácí společenství nejen ovládají, ale i více či méně přiznaně asimilují. Místo toho kniha píše, že „přízpůsobování se majoritnímu etniku, jeho jazyku a kultuře je průvodním jevem překotné modernizace země a kromě tempa a razance se

³⁴ Özer 2014, s. 23–24; Smith Finley 2013.

³⁵ Harrell 2001.

³⁶ Millward 2023.

³⁷ *Velvyslanectví ČLR v USA: The 4th press conference by Xinjiang Uyghur Autonomous Region on Xinjiang-related issues in Beijing*, 2. 11. 2021, <https://web.archive.org/web/20210222084557/http://english.ts.cn/system/2021/02/11/036577614.shtml> [navštíveno 6. 10. 2024].

³⁸ *Treaty between the Nine Powers Concerning the Chinese Customs Tariff*. Dostupné na <https://worldjpn.net/documents/texts/pw/19220206.T3E.html> [navštíveno 6. 10. 2024].

³⁹ *Convention between Great Britain, China, and Tibet*. Dostupné na <https://www.tibetjustice.org/materials/treaties/treaties16.html> [navštíveno 6. 10. 2024].

⁴⁰ Fuller – Starr 2003, s. 4–9; Bovingdon 2010, s. 40–79.

⁴¹ Např. *The State Council of the People's Republic of China: Tibet's path of development is driven by an irresistible historical tide*, 15. 4. 2015, <https://archive.ph/WFG3g> [navštíveno 6. 10. 2024]; Jing – Zheng 2009; *The State Council of the People's Republic of China: Human rights in Xinjiang: development and progress*, 1. 6. 2017, https://web.archive.org/web/20191211115829/http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2017/06/01/content_281475673512156.htm [navštíveno 6. 10. 2024].

mnoho neliší od procesu, který probíhá ve všech vyspělých zemích“ (s. 107), a že „problém Tibeťanů je problémem etnika, které bylo vrženo ze středověku do dvacátého, potažmo jedena-dvacátého století“ (s. 283). Právě tempo a razance postupu Hany ovládaných státních orgánů mimo větší vliv Tibeťanů či jiných postižených etnik jsou však v tomto vývoji klíčové.

V rozporu s výkladem *Dějiny ČLR* je to právě systematické a dlouhodobé působení leninského stranického státu, čím se stýkání většinové a menšinové společnosti v ČLR od „vyspělých zemí“ (s. 107) výrazně odlišuje. Věta „(p)eking-ské vládě nelze po roce 1979 upřít snahu najít optimální způsob soužití tibetského a majorit-ního etnika a zvýšit materiální úroveň obyvatel všech částí Tibetu“ (s. 282) poukazuje na selhání národnostní politiky KS Číny pouze mimoděk – na rozdíl od čínské vlády mnozí Tibeťané a příslušníci dalších menšin totiž nepovažují rostoucí omezování své identity za „optimální“, ani když jejich životní úroveň stoupá.

Stejně tak formulaci „(p)ro příslušníky národ-nostních menšin je reflexe vlastní kultury ještě pal-čivější otázkou než pro majoritní etnikum“ (s. 253) schází klíčové vysvětlení, že ono majoritní etnikum svobodný umělecký projev národnost-ních menšin systematicky potlačuje, a stejně jako v politice i v literární tvorbě a jiných intelektuál-ních činnostech v ČLR platí pro nehanské národ-nosti přísnější pravidla a postihy než pro Hany.⁴²

Dějiny ČLR čtenáři zamlčují i drastická sebe-upalování Tibeťanů na protest proti čínské správě, jichž se podle dostupných informací od roku 2009 do 31. prosince 2018 událo 154.⁴³ Tyto krajní akty nenásilného odporu jsou přitom výmluvnou výpovědí o „situaci v Tibetu“ (s. 10), které by české a slovenské čtenáře mohly zají-mat i kvůli podobnostem se sebeupálením Jana Palacha (1948–1969) a dalších živých pochodní protestujících ve 2. polovině 20. století proti vládě komunistických stran ve střední a vý-chodní Evropě.

Poznatky mnoha informantů a badatelů, že společensko-politické postavení Tibeťanů a Uj-gurů se v ČLR posledních desetiletích setrvale zhoršuje,⁴⁴ *Dějiny ČLR* nezprostředkovávají, místo toho fatální trend bagatelizují. Diskuzi o prá-vech Tibeťanů po krvavě potlačeném povstání roku 2008 kniha zlehčuje jako „obvyklý folk-lor,“ drakonické úsilí Hany řízeného stranického státu o vymazání svébytnosti Tibeťanů a Ujgurů kniha počítá „mezi kritičtější problémy, jejichž zvládnutí rozhodně nedosáhlo chvályhodné

úrovně“ (s. 276), a situaci, kdy Tibeťané pro-testují proti vládě sebeupalováním, podávají jako „nejistě a jaksi tíživě klidnou“ (s. 279).

Dějiny ČLR ve službách KS Číny

Za pozornost stojí i institucionální a personální souvislosti vydání knihy. Tibetu se dotkl i rozhov-or poskytnutý spoluautorem knihy O. Kučerou 4. dubna 2016 dezinformačnímu médiu *Parla-mentní listy*, které slouží jako shromaždiště stoupenců ruského a čínského režimu.⁴⁵ O. Kučera popisuje Tibet před připojením k ČLR jako zastaralé otrokářské zřízení, jemuž Čína přinesla modernitu. V rozhovoru sice uznává, že „Tibeťané v současné době skutečně trpí a částečně za to může i Čína“, ale neříká, jak konkrétně je „Čína“ za toto utrpení zodpovědná a místo toho soudí, že starobylá tibetská společnost zanikne především vlivem globalizace. Rozhovor obsa-huje i jiná vyjádření vstřícná k obrazu ČLR a jejím mezinárodněpolitickým zájmům, například ne-kritické hodnocení projektu Pás a cesta nebo tehdejší prezidentem Milošem Zemanem pro-sazovaného kanálu Dunaj – Odra – Labe.

Rozhovor *Parlamentním listům* poskytl O. Kučera v době, kdy návštěvou generálního tajem-níka KS Číny a státního předsedy ČLR Xi Jinpinga v Česku 28.–30. března 2016 vrcholily snahy o obrát české zahraniční politiky směrem k Číně a Rusku, jejichž aktéry byli kromě orgánů ČLR i čeští stoupenci v čele s M. Zemanem. V české veřejné debatě se v zesílené míře obje-vovala vyjádření přejímající více či méně za-střená sdělení čínské propagandy. O Tibetu na-příklad M. Zeman řekl, že byl „otrokářskou feudální společností, nikdy nebyl samostatnou zemí“.⁴⁶ V rozhovoru pro *Parlamentní listy* teh-dejší velvyslankyně ČLR Ma Keqing 马克卿 uvedla, že „přechod od feudální nevolnické společnosti k moderní civilizované společnosti v dnešním Tibetu znamenal pro život většiny Ti-beťanů kvalitativní skok“.⁴⁷ Skutečnost, že „do-jmem společnosti feudální“ působil Tibet i na členy československé expedice do Tibetu v roce 1954, podtrhují i *Dějiny ČLR* (s. 372). Na vlnu propagandy o Tibetu v českém a slovenském mediálním prostoru během zimy a jara 2016 upozornil M. Slobodník, na pravou míru uvedl například tvrzení o existenci otrokářského sys-tému v tradičním Tibetu.⁴⁸

Tehdejší prezident ČR M. Zeman zaštilil i vy-dání české verze sbírky Xi Jinpingových projevů a článků *Tan zhiguo lizheng* 谈治国理政 (*O správě státu*).⁴⁹ Oficiální překlad z čínštiny do

⁴² Klimeš 2014.

⁴³ *Central Tibetan Administration: Self-Immolation Fact Sheet*, https://web.archive.org/web/20230201000000*/https://tibet.net/important-issues/factsheet-immolation-2011-2012/ [navštíveno 6. 10. 2024]; v češtině Ůzer 2014.

⁴⁴ Např. Ůzer 2014, s. 12–17; Smith Finley 2013, s. 23–77.

⁴⁵ *Parlamentní listy*: Elitní akademik: Vyvěšovat vlajky Tibetu? Zbytečné. Jako za komunistů, kdy se zkou-malo, kdo vyvěsil. Číňané vše pitvají do detailu, 4. 4. 2016, <https://archive.ph/tUQbJ> [navštíveno 6. 10. 2024]. K *Parlamentním listům* např. Gregor – Vejvodová 2016; či Zlatkovský 2017.

⁴⁶ *Česká televize*: Záznam projevu Miloše Zemana na Žofínském fóru, 25. 5. 2016, <https://ct24.ceskatele-vize.cz/1797143-zaznam-projevu-milose-zemana-na-zofinskem-foru> [navštíveno 6. 10. 2024].

⁴⁷ *Parlamentní listy*: Čínská velvyslankyně pro PL uvádí fakta: Tibet byl za vlády dalajlamů temnější než středo-věká Evropa, 25. 5. 2016, <https://archive.ph/aGSzH> [navštíveno 6. 10. 2024].

⁴⁸ Slobodník 2016.

⁴⁹ Xi 2017. Originální verze Xi 2014.

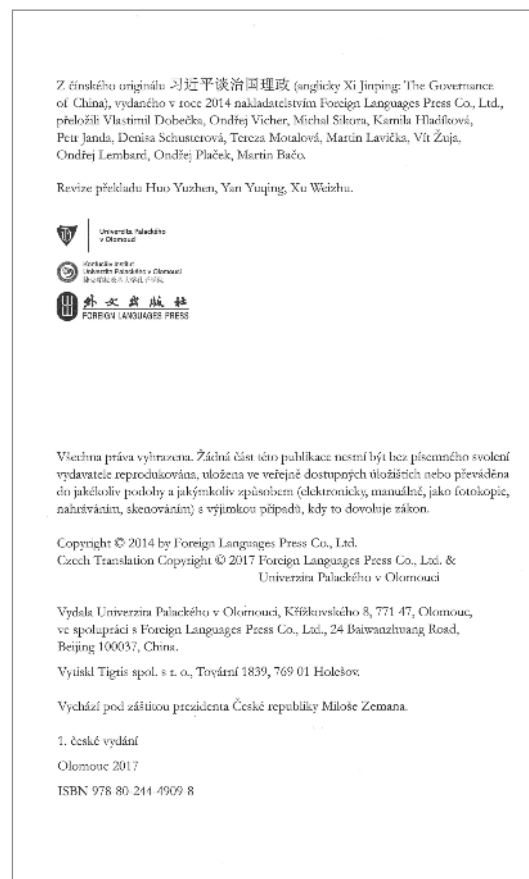
češtiny byl propagován seminářem uspořádaným v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR 21. března 2016 pod záštitou předsedy sněmovny Jana Hamáčka a velvyslankyně Ma.⁵⁰ Na semináři kromě spoluautora *Dějin ČLR* O. Kučery promluvili i činitelé ideologicko-propagandistického aparátu ČLR, například zástupce vedoucího Informační kanceláře Státní rady ČLR nebo profesor stranické školy Ústředního výboru KS Číny. Hosty byli i mnozí čeští zástupci příklonu Česka k ČLR, například tehdejší předseda Komunistické strany Čech a Moravy Vojtěch Filip nebo bezpečnostní analytik Miloš Balabán, jehož firma v letech 2018 a 2019 pro čínské velvyslanectví v Praze za nepřiznané finanční plnění organizovala konference pod hlavičkou Univerzity Karlovy a záštitou jejího tehdejšího rektora Tomáše Zimy.⁵¹

Jedním z překladatelů *O správě státu* je i spoluautor *Dějin ČLR* M. Lavička. Překlad lektorovala Huo Yuzhen 霍玉珍, bohemistka, velvyslankyně ČLR v Česku v letech 2006–2010 a od roku 2015 zvláštní zástupkyně ČLR pro spolupráci se zeměmi střední a východní Evropy.⁵²

Druhou lektorkou byla Xu Weizhu 徐伟珠, bohemistka a bývalá ředitelka Konfuciova institutu při Univerzitě Palackého v Olomouci

v roce 2019 vyznamenaná prezidentem M. Zemanem „za zásluhy o stát v oblasti výchovy.“⁵³ Knihu *O správě státu* vydala Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s čínským státním nakladatelstvím Foreign Languages Press jako součást řady oficiálních překladů sbírky. M. Zeman ve své předmluvě k českému vydání *O správě státu* zopakoval kromě jiných obvyklých bodů čínské propagandy i apel na překonání předsudků a změnu pohledu na „Zemi středu“.⁵⁴

Dějiny ČLR mají i další souvislosti s politickým působením ČLR v Česku. Jejich vydání přivítal například tlumočník Vít Vojta na webové platformě *Sinoskop*, která byla v roce 2019 nepřiznaně podporována v ČLR působící společností Home Credit vlastněnou finanční skupinou PPF. Cílem této kampaně bylo v české debatě o Číně vyvážit kritické hlasy, tím ji „depolarizovat“, „racionalizovat“ a „objektivizovat“ a zlepšit tak celkový obraz ČLR v Česku.⁵⁵ Na *Sinoskopu* byl publikován obsah v mnohém shodný s propagandou KS Číny, například v článcích o Xinjiangu.⁵⁶ Ty se v některých bodech shodují i s výkladem *Dějin ČLR*, například v rámování situace v Xinjiangu paradigmatickým separatismu, extremismu a terorismu nebo ve zdůrazňování údajného pokroku přinášeného čínskou správou.

⁵⁰ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Seminář „Zkoušení řízení a rozvoj státu,“ 21. 3. 2016, <https://archive.ph/yj3Re> [navštíveno 6. 10. 2024].

⁵¹ Valášek – Horák 25. 10. 2019.

⁵² Baidu baike, profil Huo Yuzhen 霍玉珍: <https://web.archive.org/web/20230922211304/https://baike.baidu.com/item/%E9%9C%8D%E7%8E%89%E7%8F%8D/7897989> [navštíveno 6. 10. 2024].

⁵³ Pražský hrád – Prezident České republiky. Seznam vyznamenaných, <https://archive.ph/n5BDW> [navštíveno 6. 10. 2024]; viz také Lomová 2019.

⁵⁴ Xi 2017, s. v–vi.

⁵⁵ Vojta 2020; Valášek – Horák 10. 12. 2019; Hála 2020.

⁵⁶ Klimeš 2020.

Stejně jako v *Dějínách ČLR*, ani na *Sinoskopu* není popsána dlouhodobá represivní a asimilační politika KS Číny v Xinjiangu, a obě platformy tak podávají zavádějící výklad zkreslený směrem k propagandistickému narativu KS Číny.

Na platformě *Sinoskop* (po odhalení o jeho skrytém financování Home Creditem přejmenován na *Asiaskop*) například spoluautorka *Dějin ČLR* I. Bakešová v souvislosti s Konfuciovými instituty píše o historii záměru zakládat při prestižních světových univerzitách „odborná sinologická centra“.⁵⁷ Toto srovnání je však zavádějící, neboť důležitou funkcí Konfuciových institutů je šíření žádoucího obrazu Číny a čínské kultury vykresleného ideologicko-propagandistickým aparátem KS Číny. Síť institutů tedy pracuje v rozporu s principy nezávislého bádání a porozumění zejména problematikým stránkám situace v ČLR naopak systematicky brání.⁵⁸

Rozdíl mezi ideovou prací KS Číny a podporou sinologického výzkumu v *Dějínách ČLR* zastírá i nekontextualizované srovnání tchajwanského Mezinárodního sinologického centra Chiang Ching-kuovy nadace při Univerzitě Karlově v Praze s Konfuciovým institutem při Palackého Univerzitě v Olomouci (s. 342). Pobočka institutu tam vznikla roku 2007, jejím spoluzakladatelem je spoluautor *Dějin ČLR* O. Kučera.⁵⁹ Nová smlouva o spolupráci na rozvoji Konfuciova institutu v Olomouci byla podepsána Filozofickou fakultou Univerzity Palackého a Beijing Foreign Studies University v dubnu 2023.⁶⁰ Olomoucká pobočka institutu se podílela i na českém vydání Xi Jinpingova opusu *O správě státu* v roce 2017.

Navzdory těmto spojitostem však *Dějiny ČLR* na český překlad *O správě státu* neodkazují ani spis nevyužívají k vysvětlení ideologických základů současné národnostní politiky ČLR. Například Xi Jinpingova teze, že KS Číny je „tou hlavní silou pro velkolepé poslání, jakým je vedení a sjednocení všech národností v celé zemi a vybudování socialismu s čínskými rysy“⁶¹ sděluje esenci národnostní politiky KS Číny a za kontextualizované vysvětlení by jistě stála, vhodně by doplňovala i tvrzení, že „(p)řevýchové pracovní tábory, ničení náboženských symbolů, omezování nehanských kultur a menšinových jazyků, to vše lze chápat jako Xi Jinpingovu snahu o vytvoření homogenního čínského národa pod vedením KS Číny.“ (s. 288), které kniha naneštěstí explicitně nevztahuje k dění v Xinjiangu a Tibetu.

Dějiny ČLR sice kritizují poplatnost dostupných českých prací o historii ČLR „momentální politické situaci“ (s. 53), ale právě tato kniha a jmenované obsahové, personální a institucionální souvislosti jejího vydání jsou ukázkou zapojení českých akademických aktérů do politické agendy KS Číny a lokálních zastánců sblížení s ČLR, zejména do snah o „objektivizaci“, „racionalizaci“ a „depolarizaci“ české diskuze o Číně a vylepšení obrazu čínského režimu v Česku. Spíše než odbornou monografií objasňující národnostní a další problematiku současné Číny jsou *Dějiny ČLR* pramenem poznání specifického druhu styků ČLR s okolním světem.

Použitá literatura

14. Dalajlama Tenzin Gjamcho: *Svoboda v exilu. Vlastní životopis*. Praha, Lungta, 2011.

Bakešová, Ivana: *Čína ve XX. století*. Díl 1. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

—: *Legionáři v roli diplomatů. Československo-čínské vztahy 1918–1949*. Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2013.

—: Historický kontext vzniku Konfuciových institutů: jeden z prvních měl být i v Praze. *Asiaskop*, 28. 6. 2022, <https://archive.ph/KPxxl> [navštíveno 6. 10. 2024].

Bakešová, Ivana – Kučera, Ondřej – Lavička, Martin: *Dějiny Čínské lidové republiky*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2019.

Bovingdon, Gardner: *The Uyghurs. Strangers in Their Own Land*. New York, Columbia University Press, 2010.

Craigová, Mary: *Krvavé slzy*. Praha, DharmaGaia, 1999.

Crossley, Pamela K.: *Translucent Mirror. History and Identity in Qing Imperial Ideology*. Berkeley, University of California, 1999.

Doležalová, Anna a kolektiv: *Čínská kultura a maoizmus*. Bratislava, Veda, 1982.

Dwyer, Arienne: *The Xinjiang Conflict. Uyghur Identity, Language Policy, and Political Discourse*. Washington D.C., East-West Center, 2005.

Elliott, Mark: The Case of the Missing Indigene: Debate Over a “Second-Generation” Ethnic Policy. *The China Journal* 73 (2015), s. 186–213.

Famularo, Julia: Spinning the Wheel: Policy implications of the Dalai Lama’s reincarnation. Project 2049, 2012, <https://project2049.net/2011/01/30/spinning-the-wheel-policy-implications-of-the-dalai-lamas-reincarnation/> [navštíveno 6. 10. 2024].

Fuller, Graham E. – Starr, Frederick S.: *The Xinjiang Problem*. Washington D. C., Central Asia-Caucasus Institute, 2003.

Gjacco, Paldän – Šákja, Cchering: *Oheň pod sněhem*. Praha, Volvox Globator, 1998.

Gladney, Dru: Internal colonialism and the Uyghur nationality: Chinese nationalism and its subaltern subject. *Cahiers d’études sur la méditerranée orientale et le monde turco-iranien* 25 (1998), s. 47–64.

Goldstein, Melvyn C.: *A History of Modern Tibet I–III*. Berkeley, University of California Press, 1991–2014.

—: *The Snow Lion and the Dragon*. Oakland, University of California Press, 1999.

⁵⁷ Bakešová 2022.

⁵⁸ Např. Sahlins 2014.

⁵⁹ Univerzita Palackého v Olomouci, *Žurnál Online*, profil Ondřeje Kučery, https://web.archive.org/web/20190416214002/http://www.zurnal.upol.cz/media/20140226-nove-vedeni-up/UP_vedeni_2014_Kucera.pdf [navštíveno 6. 10. 2024].

⁶⁰ *Registr smluv*: Univerzita Palackého v Olomouci – Agreement between Beijing Foreign Studies University, China and Faculty of Arts, Palacký University, Olomouc, Czech Republic on the Cooperation on Confucius Institute in Olomouc, 13. 7. 2023, <https://web.archive.org/web/20240903093746/https://smlouvy.gov.cz/smlouva/25108767?backlink=d0tax> [navštíveno 6. 10. 2024].

⁶¹ Xi 2017, s. 45.

Gregor, Miloš – Vejvodová, Petra: Analýza manipulativních technik na vybraných českých serverech. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno, 14. 6. 2016, <https://www.iips.cz/cz/co-delame/novinky/gregor-a-vejvodova-zkoumali-propagandisticke-manipulace/> [navštíveno 6. 10. 2024].

Hála, Martin: Making Foreign Companies Serve China: Outsourcing Propaganda to Local Entities in the Czech Republic. *China Brief* 20/1, 17. 1. 2020, <https://jamestown.org/program/making-foreign-companies-serve-china-outsourcing-propaganda-to-local-entities-in-the-czech-republic/> [navštíveno 6. 10. 2024].

Harrell, Stevan: *Ways of Being Ethnic in Southwest China*. Seattle – London, Washington University Press, 2001.

Hudeček, Jiří: Reforma jako eufemismus. *Dějiny a současnost* 2020/8, s. 45.

Jing, Xiaomin – Zheng, Lei: *Tibet. 700 Years of History*. Beijing, China Intercontinental Press, 2009.

Kapstein, Matthew T.: *The Tibetans*. Hoboken, Wiley-Blackwell, 2006.

—: *Dějiny Tibetu*. Praha, Grada, 2011.

Karlach, Jan – Ptáčková, Jarmila: Antropologie v socialistické Číně: Od ústřední úlohy při konstrukci národní identity po orámování globální Iniciativy pásma a cesty. *Český časopis historický* 122/2 (2024), s. 297–322.

Klimeš, Ondřej: *Komputer versus tien-nao* aneb co stojí Ujgury přístup k prosperitě? *Mezinárodní politika* 32/7 (2008), s. 16–19.

—: Nesridin Ependi a národnostní politika ČLR v Xinjiangu. In: Olivová, Lucie (ed.): *Šibal v asijské slovesnosti*. Olomouc, Univerzita Palackého, 2009, s. 119–136.

—: Pokračující konflikt v Xinjiangu. *Nový Orient* 68/4 (2013), s. 2–9.

—: Nurmuhemmet Jasín: Divoký holub. Ujgurský intelektuál a země duchovní svobody. *Souvislosti* 25/3 (2014): 126–140.

—: „Rozumně“ o Číně s podporou PPF. Server Sinoskop používá i argumenty čínské propagandy. *Hlídací pes*, 26. 3. 2020, <https://hlidacipes.org/ondrej-klimes-rozumne-o-cine-s-podporou-ppf-server-sinoskop-pouziva-i-argumenty-cinske-propagandy/> [navštíveno 6. 10. 2024].

Kuo, Lily: From Denial to Pride: How China Changed Its Language on Xinjiang's Camps. *The Guardian*, 22. 10. 2018, <https://archive.ph/MN77o> [navštíveno 6. 10. 2024].

Kolmaš, Josef: *Tibet and Imperial China. A Survey of Sino-Tibetan Relations Up to the End of the Manchu Dynasty in 1912*. Canberra, Australian National University, 1967.

—: *Problémy soudobého vývoje Číny 4. Mezinárodní konference o otázkách statutu a hranic Tibetu (Simla, 1913–1914)*. Praha, Orientální ústav ČSAV, 1975.

Labrang: *tibetský buddhistický kláštor v socialistickej Číne (dokumenty a svedectvá)*. Bratislava, Lungta, 2002.

Leibold, James: *Ethnic Policy in China. Is Reform Inevitable?* Honolulu, East-West Center, 2013.

Liščák, Vladimír: Neklidný Východní Turkeistán. *Nový Orient* 52/5 (1997), s. 161–168.

Liu, Xiaoyuan: *Frontier Passages. Ethnopolitics and the Rise of Chinese Communism, 1921–1945*. Washington, D. C., Woodrow Wilson Center Press, 2004.

Lomová, Olga: Vyznamenání čínské bohemistky? Ale za co? *Deník Referendum*, 30. 10. 2019, <https://denikreferendum.cz/clanek/30343-vyznamenani-cinske-bohemistky-ale-za-co> [navštíveno 6. 10. 2024].

—: Jak Čechům vyprávět čínský příběh: recenze na nové

Dějiny ČLR. *Český časopis historický* 2020/2, s. 433–446.

Millward, James A.: *Beyond the Pass. Economy, Ethnicity, and Empire on Qing Central Asia, 1759–1864*. Stanford, Stanford University Press, 1998.

—: *Eurasian Crossroads. A History of Xinjiang*. London, Hurst and Company, 2007.

—: Introduction: Does the 2009 Urumchi Violence Mark a Turning Point? *Central Asian Survey* 28/4 (2009), s. 347–360.

—: Getting Past Old Models of PRC Diversity: Understand the Empire to Understand the Imperial Nation State. *Journal of Chinese Political Science* 28/4 (2023), s. 671–687.

Mullaney, Thomas S. – Leibold, James – Gros, Stéphane – van den Bussche, Eric: *Critical Han Studies. The History, Representation, and Identity of China's Majority*. Berkeley, University of California Press, 2012.

Özer: *Živé pochodné Tibetu – hanba světa. Sebeupalování v Tibetu*. Praha, Nakladatelství Olga Krylová, 2014.

Özer, Cchering: *Zápisky z Tibetu*. Praha, Verzone, 2015.

Roberts, Sean: *Imaginary Terrorism? The Global War on Terror and the Narrative of the Uyghur Terrorist Threat*. Washington D. C., PONARS Eurasia, 2012.

Rossabi, Morris (ed.): *China among Equals. The Middle Kingdom and Its Neighbors, 10th–14th Centuries*. Berkeley, University of California Press, 1983.

Sahlins, Marshall: Confucius Institutes: Academic Malware. *The Asia-Pacific Journal* 12 (46/1), 16. 11. 2014, <https://apjff.org/2014/12/46/Marshall-Sahlins/4220.html> [navštíveno 6. 10. 2024].

Shakya, Tsering: *The Dragon in the Land of Snows. A History of Modern Tibet since 1947*. New York, Columbia University Press, 1999.

Schluessel, Eric T.: 'Bilingual' Education and Discontent in Xinjiang. *Central Asian Survey* 26/2 (2007), s. 251–277.

Slobodník, Martin: *Mao a Buddha: náboženská politika voči tibetskému buddhizmu v Číne*. Bratislava, Chronos Publishing, 2007.

—: O tradičním Tibetu: propaganda versus fakta. *Manipulátoři*, 6. 4. 2016, <https://archive.ph/GUSwa> [navštíveno 6. 10. 2024].

Slobodník, Martin – Breier, Pavol: *Labrang: svet tibetského kláštora*. Bratislava, Slovart, 2013.

Smith Finley, Joanne: *The Art of Symbolic Resistance. Uyghur Identities and Uyghur-Han Relations in Contemporary Xinjiang*. Leiden, Brill, 2013.

Starr, Frederick S. (ed.): *Xinjiang. China's Muslim Borderland*. Armonk, NY – London, M. E. Sharpe, 2004.

To, James: Beijing's Policies for Managing Han and Ethnic-Minority Chinese Communities Abroad. *Journal of Current Chinese Affairs* 41/4 (2012), s. 183–221.

Úřad pro informace a mezinárodní vztahy Tibetské exilové vlády v Dharamsale: *Pravda o Tibetu. Fakta a svědectví*. Praha, Lungta, 2002.

Valášek, Lukáš – Horák, Jan: Konference, které pořádá rektor UK Zima, platila skrytě statisící čínská ambasáda. *Aktuálně.cz*, 25. 10. 2019, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/konferenci-uk-platila-cina-stredisko-bezpecnostni-politiky/r~79c2b80ef4b311e9858fac1f6b220ee8/> [navštíveno 6. 10. 2024].

—: Kellnerův Home Credit platil kampaň na podporu rudé Číny. Využil experty i novináře. *Aktuálně.cz*, 10. 12. 2019, <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/home-credit-ppf-kampan-cina-pr-agentura-cb/r~5f0774e01a6111ea8d520cc47ab5f122/> [navštíveno 6. 10. 2024].

Vojta, Vít: Dějiny Čínské lidové republiky z pera českých sinologů jsou odvážné i přínosné. *Sinoskop [Asiaskop]*, 4. 3. 2020, <https://archive.ph/I1J4g> [navštíveno 6. 10. 2024].

Woeser, Tsering: *Tibet on Fire. Self-Immolations against Chinese Rule*. London, Verso, 2016.

Xi, Jinping: *The Governance of China*. Beijing, Foreign Languages Press, 2014.

—: *O správě státu*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2017.

Zenz, Adrian: "Thoroughly Reforming them Towards Healthy Heart Attitude": China's Political Re-education Campaign in Xinjiang. *Central Asian Survey* 38/1 (2019), s. 102–128.

Zlatkovský, Michal: „Nad Evropou se valí radioaktivní mrak.“ Přinášíme žebříček falešných zpráv pro rok 2017. *iRozhlas.cz*, 23. 5. 2017, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nasli-jsme-nejsdilenejsi-falesne-zpravy-uplynuleho-pulroku_1705240600_zlo [navštíveno 6. 10. 2024].

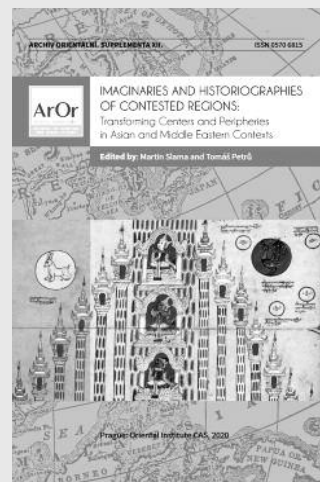
Žagabpa, Cipön Wangčhug Dedän. *Dějiny Tibetu*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2000.

Internetové zdroje

archive.ph
ct24.ceskatelevize.cz
www.hrw.org
www.tibetjustice.org
web.archive.org
worldjpn.net

Ondřej Klimeš je vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu AV ČR. Zkoumá politiku Čínské lidové republiky, zaměřuje se na politický systém, ideologii a propagandu, a národnostní problematiku Východního Turkistánu/Xinjangu. Pracuje s prameny v čínštině a ujurštině, externě přednáší na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Jarmila Ptáčková je vědeckou pracovník Orientálního ústavu AV ČR. Vystudovala sinologii a tibetanistiku a získala doktorát na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Ve svém výzkumu se zaměřuje především na studium čínské etnické rozvojové politiky a jejího dopadu na tibetské oblasti v ČLR. Mezi její další výzkumná témata patří studium národnostních menšin v čínské kulturní diplomacii a zahraniční politice. V současnosti se zabývá etnopolitickou situací na nepálsko-čínské hranici.

Martin Slama and Tomáš Petrů. eds.

IMAGINARIES AND HISTORIOGRAPHIES OF CONTESTED REGIONS:

Transforming Centers and Peripheries in Asian and Middle Eastern Contexts.

Supplementa XII of *Archiv orientální*. Prague: Oriental Institute, 2020.

ISBN: 978-80-85425-69-7 ISSN: 0570 6815

Nový svazek série *Supplementa* přináležející k odbornému časopisu *Archiv orientální* vydávaným Orientálním ústavem Akademie věd České republiky se věnuje interdisciplinárnímu zkoumání skutečných i imaginárních limitů mocenských center v Asii a na Středním východě. Reflektuje především, jak tato politická a kulturní centra čelí novým sociálně sdíleným představám či historiografiím, jež jsou výrazem neshod a transformací uvnitř jednotlivých regionů.

K zakoupení v e-shopu Orientálního ústavu na adrese shop.orient.cas.cz.

Cena: 385 Kč (+ poštovné)